

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 57.

Fredagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 23 och 24 i denna månad.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrade bestämmelser rörande ersättning till vittnen och sakkunniga i rättegångsmål; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om möjlighet för värnpliktiga, som av samvetsbetänkligheter vägra fullgöra sin värnplikt, att utföra annat arbete för statens räkning.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 350. med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, dels i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t om revision av förordningen angående antagande av släktnamn, dels i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t såväl angående inskränkning av antalet personliga förnamn i offentliga handlingar, som angående utfärdandet av bestämmelser rörande tillnamn, som icke äro släktnamn, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Herr statsrådet *Hasselrot* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 172, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente) m. m.;

nr 175, angående försäljning av Svea ingenjörkårs, fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens nuvarande områden m. m.;

nr 176, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov;

Första kammarens protokoll 1915. Nr 57.

nr 178, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 22 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 182, med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag);

nr 183, med förslag till lag om ändring i gällande bestämmelser angående förteckningar å lagfarter;

nr 184, med förslag till lag om talan i viss ordning angående rätt till strömfall;

nr 185, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 17:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt den 26 maj 1909;

nr 186, angående järnvägsförbindelse mellan svenska och finska järnvägsnäten vid Haparanda;

nr 187, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; och

nr 188, med förslag till ändrad lydelse av bestämmelserna för brännvin och sprit m. m. i rubrikerna 183—185 i gällande tull-taxa.

Upplästes följande ingivna läkarintyg:

Att baron *C. J. Beck-Friis* som lider av clavus infect. pedis, tills vidare är oförmögen att sköta sin tjänst som riksdagsman, intygas. Stockholm den 28 april 1915.

E. Key,
Med. doktor.

Företogs val av åtta ledamöter i riksdagens särskilda utskott nr 2. Därvid avlämnades 103 valsedlar, som godkändes och efter partibeteckning ordnades i två särskilda grupper så, att en grupp bildades av 58 valsedlar med överskrift »nationella partiet» och en andra grupp av 45 valsedlar med överskrift »liberala samlingspartiet».

Härefter bestämdes till den utsträckning, som för utseende av föreskrivet antal ledamöter var nödigt, för vardera gruppen ordningen mellan namnen å gruppens valsedlar, och blevo därvid med iakttagande av härför stadgade grunder namnen uppförda så, som här nedan sägs.

För »nationella partiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Cedercrantz,
- » 2 friherre Gripenstedt,
- » 3 » Silfverschiöld,
- » 4 herr Wrangel,
- » 5 » Rooth,

vilka fem namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

För »liberala samlingspartiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Grubbström,
 » 2 » Ingeström,
 » 3 » Larsson, V. Edvard,

vilka tre namn i denna följd förekommo å gruppens alla valsedlar.

Härefter vidtogs enligt givna bestämmelser fördelningen av platserna mellan de olika valsedelgrupperna, och befunnos därvid nedannämnda personer hava blivit till ledamöter i utskottet valda i följande ordning:

herr Cedercrantz	från »nationella partiet,»
» Grubbström	» »liberala samlingspartiet,»
friherre Gripenstedt	» »nationella partiet,»
herr Ingeström	» »liberala samlingspartiet,»
friherre Silfverschiöld	» »nationella partiet,»
herr Larsson, V. Edvard	» »liberala samlingspartiet,»
» Wrangel	» »nationella partiet,»
» Rooth	» »

Anmälles och godkändes

statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån av statsmedel för understödjande av behövande konstidkare;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av vissa byggnader vid arméns intendenturförråd i Boden;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande av en nedbrunnen verkstadsbyggnad vid Karlskrona grenadjärregemente;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslagen till provårsinstitutionen;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid svensk skola i utlandet; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkor för det av riksdagen anvisade anslag till restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klosters församling.

Anmälles och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, angående vidtagande av förberedande åtgärder för begagnande av de utvecklingsmöjligheter, som efter världskrigets upphörande kunna erbjuda sig för Sveriges handel, industri och sjöfart;

nr 77. angående utarbetande av förslag i syfte att stävja spelet på utländska lotterier; samt

nr 78, angående utredning i fråga om bidrag av statsmedel till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 28 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 45—57, bankoutskottets utlåtanden nr 26—30 ävensom lagutskottets utlåtande nr 26.

*Om lasarets-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.* Föredrogs ånyo lagutskottets den 27 och 28 innevarande april bordlagda utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasaretsstadgan den 18 oktober 1901, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 29 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 24, som hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, begärt riksdagens yttrande över framlagt förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasaretsstadgan den 18 oktober 1901.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen av greve *Posse* m. fl. (I: 73) och av herr *Nilson* i Örebro m. fl. (II: 201), i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen, med uttalande att de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna ändringarna i lasaretsstadgan borde tillkomma i den ordning § 57 i regeringsformen föreskreve, i övrigt för sin del måtte uttala, att tillräckliga skäl icke syntes vara anförda för vidtagande av de föreslagna ändringarna.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte med avslag å greve *Posse*s m. fl. och herr *Nilson*s m. fl. i ämnet väckta motioner för sin del

A) antaga följande

Förslag

till

Lag

angående tillägg till 10 § 2 mom. i lasaretsstadgan den 18 oktober 1901.

Härigenom förordnas, att till 10 § 2 mom. i lasaretsstadgan den 18 oktober 1901 skall fogas ett så lydande tillägg:

Vid fastställande av lönestat för lasarettsläkare äger landstinget befogenhet att, jämte de allmänna villkor för avlöningens åtnjutande, som landstinget kan finna lämpligt bestämma, tillika beträffande sådan läkares rätt att utöva enskild läkarpraktik föreskriva, att läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med minst 50 sjuksängar icke må utom lasarettets område utöva dylik praktik med undantag av:

*Om lasarettsläkares rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)*

1) konsultation på annan läkares kallelse,

2) mottagning för sjuka i lasarettsläkarens egen bostad, samt

3) behandling av sjukdomsfall, då vård genom annan läkare icke är att tillgå eller där lasarettsläkaren på grund av sin speciella utbildning eller sin verksamhet såsom lasarettsläkare får anses äga särskild sakkunskap.

Önskar landstinget i fråga om rätten att utöva enskild praktik föreskriva enahanda villkor för läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med mindre antal sjuksängar än nyss nämnts eller bestämma andra villkor än ovan sagts, skall landstingets beslut därom för att bli va gällande underställas Kungl. Maj:ts prövning och godkännande.

Denna lag träder genast i kraft.

B) förklara, att riksdagen i övrigt icke funnit något att erinra mot ifrågakvarande av Kungl. Maj:ts framlagda förslag.

Reservationer hade avgivits av, bland andra, herr *Petersson* i Lidingsö villastad, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av förevarande proposition avgiva det yttrande, att riksdagen icke funnit anledning att emot det framlagda förslaget till ändring i lasarettssadgan framställa annan erinran, än att det i 10 § 2 mom. tredje stycket under 3 förekommande uttrycket »på grund av sin utbildning» borde för vinnande av större tydlighet utbyttas mot uttrycket »på grund av sin speciella utbildning».

Greve Posse: Herr talman, mina herrar! Då jag under en följd av år i likhet med många här i kammaren haft tillfälle att dels i landstinget och dels i länets lasarettssdirektion på nära håll sysselsätta mig med nu föreliggande frågor och för övrigt är motionär i ämnet, anhåller jag att få närmare precisera skälen till den ståndpunkt i frågan, som jag intager.

Mitt intresse för sjukvården i allmänhet är nog lika stort som deras, vilka här yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Skillnaden torde egentligen vara den, att mitt intresse huvudsakligen avser den sjukvård, som äger rum inom lasaretten, varemot det föreliggande förslaget även innefattar sjukvården utom dessa lasarett.

Vad frågan här gäller, är ett försök att kringskära landstingens beslutanderätt inom ett område, där det ovillkorligen till-

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

kommer dem att besluta, nämligen i fråga om sättet för användandet av de medel, som landstinget självt uttaxerar. I motionen har redogjorts för frågans läge. Sedan under årtionden vederbörande landsting icke ägnat mera än en nödtvungen och ganska måttlig uppmärksamhet åt läkarvården vid kommunernas lasarett, d. v. s. på landsbygden länslasaretten, har under senare tid omvårdnaden om dessa lasarett blivit en av landstingens mest omhuldade angelägenheter. Såväl i fråga om byggnader för lasaretten som även beträffande läkarvården offras högst betydande summor. I den delen äro landstingen beredda till stora uppoffringar. Medan det förut varit vanligt, att lasarettsläkaren varit bunden vid sitt lasarett med svaga band, en mycket måttlig lön — ett förhållande, som förutsatt, att han hämtade sin huvudsakliga utkomst från enskild praktik — hava landstingen givetvis uteslutande i sjukvårdens intresse numera funnit fördelaktigt att tillse, att läkartjänsterna vid lasaretten höjdes till en ställning, som i och för sig medförde en tryggad existens för den vid lasarettet anställda läkaren. Härför har endast fordrats, att läkaren skulle ägna sin tid och arbetsförmåga åt lasarettet och inskränka sin enskilda praktik därhän, att den icke ginge utanför lasarettet, vars kliniska anordningar ställts till läkarens förfogande. Man kunde då i all rimlighets namn ha trott, att detta nyvaknade intresse från landstingens sida skulle hälsats med glädje och sympati av läkarna och deras organisationer. Men tvärtom: de hava betraktat vad som sålunda framkommit såsom åtgärder åsyftande att komma läkarnas allmännyttiga verksamhet till livs. Med en enighet, vars verkliga innebörd man har anledning att draga i tvivel, hava läkarorganisationerna angripit de landsting, som velat i bästa avsikt tillgodose i främsta rummet lasarettets läkarvård. Man kan uttala tvivel om enigheten likasom beträffande varje annan fackföreningsrörelse, då erfarenheten givit vid handen, att de läkare, som faktiskt tjänstgjort under de ifrågavarande villkoren, uttalat sin stora anslutning till anordningarna, under det att samtidigt en plats på grund av organisationstvånget icke kunnat besättas med ordinarie innehavare.

Har det ens kunnat påstås, att landstingen missbrukat någon sin rätt till skada för läkarvården inom länet? Nej, ingalunda! Varför göres då något behov av förändrad lagstiftning? För att en ny lag skall tillkomma skall den väl visa sig vara behöfvig. Men behövligheten av lagstiftningen ifråga har ej visat sig på annat sätt, än att läkarkollegierna funnit sig böra slå sig tillsammans för att komma åt landstingens fria bestämmeringsrätt under förmenande, att läkarna och den allmänna läkarvården skulle bliva lidande därav.

Denna kammare har väl icke visat sig vara vän av vare sig strejker eller dess motsvarighet i form av bojkott. Vad är det egentligen annat, som här föreligger? Därför att herrar läkare kommit överens om att ej någon må få söka lasarettsläkartjänst, förenad med här ifrågavarande villkor, skall staten strax vara beredd att lagstifta läkarna till nöjes. Och vilken lagstiftning? En

undantagslagstiftning till förmån för läkarnas enskilda praktik utom lasarettet.

*Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)*

Det har i motionen tydligt påvisats, att formuleringen av den föreslagna lagen lämnar fältet så gott som alldeles fritt för dylik praktik enligt läkarnas fria skön. Då den föreslagna lagen lämnar läkaren tillfälle till enskild praktik, så snart han på grund av sin utbildning eller verksamhet såsom lasarettsläkare kan anses äga särskild sakkunskap, och han själv och ingen annan är den ende, som har att bedöma, hur härmed förhåller sig, är det väl alldeles uppenbart, att en läkare, som vill ägna sig åt enskild praktik i snart sagt vilken omfattning som helst, är därtill oförhindrad. Vem hindrar läkaren att anse, att han såsom lasarettsläkare har större erfarenhet på läkarkonstens allra flesta områden än en annan läkare på platsen — vilket han dess hellre torde kunna göra, som detta mycket ofta torde vara i enlighet med verkliga förhållandet? Man hänvisar till läkarens samvetsgrannhet. — Javäl, men det egna intresset är en mänsklig faktor, det bör förnuftigtvis tagas i beräkning även då det gäller den högt aktade läkarkåren.

Utan tvekan måste den föreslagna lagstiftningen betecknas såsom obehöfvlig och saknande andra motiv än läkarkollegiernas framhävande av allmänhetens förmenta intressen, vilka också vore läkarnas egna. Dessa motiv har Kungl. Maj:t nu nog så okritiskt upptagit i den kungl. propositionen såsom objektiv argumentering. I motionen har redan utförligt påvisats svagheter i denna motivering. Sålunda medges exempelvis, att från lasarettsvårdens synpunkt måste strängt tillses, att lasarettsläkaren icke på grund av annan verksamhet försummar skötseln av sitt lasarett. Å andra sidan säges, att allmänheten har berättigade anspråk på att vid förefallande behov få anlita lasarettsläkare etc. Men allmänhetens behov att få anlita lasarettsläkaren är otvivelaktigt bäst tillgodosett därmed, att lasarettsläkaren *inom* lasarettet eller sin bostad tillhandagår allmänheten. Detta behov är däremot icke tillgodosett med att lasarettsläkaren »flackar och far» och ej är att träffa vid lasarettet. Detta synes vara så enkelt, att undanröjandet av den i den kungl. propositionen framhållna svårigheten att »utskifta rätt åt båda hållen» är lika lätt funnet som Columbi ägg. Detta i *allmänhetens* intresse.

Men då Kungl. Maj:ts proposition i samma sammanhang säger, att frågan i dess helhet är av stor vikt icke blott för den talrika läkarkåren utan ock för den stora allmänheten, har Kungl. Maj:t helt omedvetet kommit sanningen helt nära, så till vida som det just framlyser, att det är läkarintresset, icke allmänhetens intresse som det här gäller i främsta rummet. Utan att vilja förneka befintligheten av ett ideellt intresse bakom läkarkårens strävande i denna fråga, lär det väl icke kunna bestridas, att läkarnas intresse är av väsentligen ekonomisk natur. Jag har varit uppe i kammarrätten och underkastat 1913 års taxeringslängder rörande lasarettsläkarna ett noggrant studium. Det befinnes då i allmänhet, att läkarna hava ganska goda inkomster, och bland annat exempelvis, att medan

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

läkarna vid några lasarett, där tjänsten är klen avlönad, av en inkomst på cirka 15,000 kr. allenast kunna härleda 4,000 kronor av tjänsten och återstoden av yrkesutövning — d. v. s. enskild praktik — så hava vid de lasarett, där tjänsten är väl avlönad, så gott som hela inkomsten uppgående till mellan 20,000 och 30,000 kronor, kunnat härledas från tjänsten, varvid givetvis praktiken inom lasarettet varit inberäknad.

Av dessa siffror synes sålunda tydligt framgå, att med en väl avlönad lasarettssyssla, där inkomsten är så stor, att lasarettsläkaren kan därmed vara belåten, avdunstar fullkomligt allmänhetens behov av läkarens praktik utom lasarettet, under det att samma intresse blomstrar på de ställen där lasarettsläkarens avlöning är så klen, att han för att uppnå en anständig inkomst, själv behöver ägna sig åt dylik praktik. Förklaring tarvas alltså därpå, huru allmänhetens behov av medgivande för läkaren att hava enskild praktik direkt sammanhänger med beloppet av lasarettsläkarlönen. Gives väl något mera eklatant bevis för att det är ett förment läkarintresse mera än ett allmänhetens intresse, som driver fram denna fråga i strid mot det verkliga behovet samt dessutom allvarligt inkräktar på kommunernas fria bestämmanderätt över upptagna skattemedel?

I utskottets utlåtande medges det, att landstingen i allmänhet visat förståelse för allmänhetens befogade anspråk i fråga om läkarevården. Kan det anföras något enda fall, då denna förståelse i det här förekommande avseendet icke visats? Jag påstår nej! Huru kan det då sägas, att det ligger någon fara uti, att den uteslutande bestämmanderätten tillkommer landstingen? Utevaron av varje bevis på begånget missbruk är det bästa skälet för hela lagens obehövlighet.

Det är föreslaget, att några av här ifrågavarande bestämmelser skulle antagas såsom kommunallag, varemot de övriga delarna skulle vara av administrativ lags natur. Härav skulle emellertid följa, att Kungl. Maj:t i administrativ väg skulle kunna ändra vissa delar i lasarettstadgan i bristande samstämmighet med dem, som vore av kommunallags natur, och därmed göra den begränsning, som avsetts men som i allt fall icke vinnes med ifrågavarande stadgande, än mer illusorisk. Om man utgår från, att det förslag, som här nu skulle antagas som lag skulle ge läkaren ganska stor frihet till praktik utanför lasarettet, kan man icke tänka sig, att Kungl. Maj:t skulle lämna 22 § i lasarettstadgan obeaktad utan måste ändra den i överensstämmelse härmed. Dess lydelse är: »Läkaren får ej under dygnet avlägsna sig på längre tid, än som med lasarettets fördel och de sjukas behöriga vård är förenligt.» Enligt nu föreslagna mom. 2 i 10 § skulle läkaren själv få bestämma, om han vill resa utom lasarettet. Men hur skall detta stadgande kunna finnas, om man bibehåller 22 §, vars innehåll jag nyss uppläste. Dessa båda stadganden komma att stå i motsats till varandra, vilket väl kommer att föranleda en ändring även av 22 §. Då går det sista skyddet, som landstinget äger, landstinget ur händerna, och läkarna få göra som de vilja. Detta göra nog läkarna i alla fall i praktiken, men här skulle de få svart på vitt på att de få göra det.

Utskottet, som synes hava beaktat motionärens anmärkningar emot den svävande formuleringen i förslaget, har trott sig hjälpa saken med uttrycket »speciell utbildning» i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna »utbildning». Gent emot de i motionen framförda synpunkterna synes någon som helst förbättring av förslaget icke hava därigenom tillkommit. Försöket visar allenast, att bestämmelsen ifråga är alldeles för svävande för att i tolkningen hava någon betydelse för begränsningen av lasarettsläkarens enskilda verksamhet.

Enligt senaste statistiska uppgifter, som äro tillgängliga beträffande landstingen, framgår, att sedan lasarettstadgan år 1901 utkom, medeltalet av de årliga liggedagarna per dag på lasaretten, år 1901 5,400, år 1912 ökats till dubbla siffran. Utgifterna för lasaretten som 1901 uppgingo till 5½ miljoner kronor, voro 1912 uppe i 10 miljoner således nära dubbla beloppet. Och detta under en så kort tid på den grund att det funnits möjlighet för landstingen att själva ordna sina angelägenheter.

Varför skall man då behöva antaga denna speciella lag, vars slutliga resultat ju blir, att lamslå landstingens fria verksamhet och rent av förstatta läkarkåren? I stället för att den nu allmänt är i landstingets tjänst, skulle den komma i statens tjänst och det skulle icke för landstingen bli annat i stort sett än att bestå medel till dessa stora utgifter, som jag förut nämnt. Och då landstingen skulle hava att rätta sig uteslutande efter föreskrifterna i den kungl. stadgan, skulle deras beslutanderätt och säkerhetsställning gentemot lasaretten bli vedervägad. Kan detta vara något medel att uppmuntra landstingens stora offervillighet för lasaretten, att man bestämmer så trånga gränser? Jag tror icke att det kan uppmuntra landstingen att fortsätta denna verksamhet.

Varför behöver man då genomdriva denna lagstiftning? De landsting, som icke vilja uppställa några villkor för sina läkare, hava ju sin frihet, men då skall man icke söka undertrycka de landsting, som hysa ett lika stort intresse för sjukvård som de andra och hindra dem från att väl ordna sjukvården. Är det icke bättre att när den sjuke kommer till lasarettet, man då vet, att läkaren finnes till hands, än att han är ute och reser i en annan trakt? Vilka sjuka besöker då lasarettsläkaren? Icke de fattiga sjuka, ty de ha icke råd att betala kostnaden för läkarens resa, utan de rika sjuklingarna. De fattiga få nog fara in till lasarettet och där söka läkaren.

På de skäl, som sålunda anförts i motionen och vilka jag här sökt närmare utveckla, skall jag alltså, herr talman, be att få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan samt bifall till den av mig i ämnet väckta motion.

Herr Dahl: Herr talman! Jag anhåller att i korthet få bemöta något av vad den föregående ärade talaren anför.

Han betecknade de här ifrågavarande bestämmelserna såsom obehöfliga och ägnade att tillgodose läkarnas enskilda praktik men icke lasarettsvården och den allmänna sjukvårdens intresse. Tillika frågade han, om landstingen hittills använt

*Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)*

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

sin beslutanderätt till skada för den allmänna sjukvården. Jag är den förste att tillika med honom vitsorda det varma intresse, som Sveriges landsting, såvitt jag vet, ådagalagt för sjukvården. Men jag är icke fullt så ense med honom därutinnan, att jag skulle vilja besvara frågan, huruvida landstingen någon gång överskridit gränsen för det lämpliga med nej, såsom han gjorde. Jag anser att det beslut, som Skaraborgs läns landsting för någon tid sedan fattat angående hithörande förhållanden, och som givit upphov till det nu framlagda författningsförslaget jämte de meningsskiljaktigheter, som föregått detsamma, ingalunda varit ägnat att befrämja den allmänna sjukvården. Och detta kan enligt min mening bäst bestyrkas, om jag jämför detta beslut med de bestämmelser, som man nu avser att få införda. Såsom kammaren funnit, avser Kungl. Maj:ts förslag icke att begränsa landstingens beslutanderätt i vidare mån, än att det skulle vara landstinget förmenat att göra inskränkningar i lasarettsläkarnas praktik i tre avseenden.

Först och främst i fråga om konsultation på annan läkares kallelse. I denna del har Skaraborgs läns landsting förbjudit sin lasarettsläkare konsultation annorledes än i undantagsfall. Om man nu är överens därom, att just den speciella insikt, som lasarettsläkaren besitter, kan av övriga läkare i påkommande fall tillgodogöras bäst genom konsultation, må man väl också vara överens om, att varje bestämmelse, som är så avfattad, att den beskär övriga läkare denna möjlighet att tillgodogöra sig lasarettsläkarens särskilda insikt, måste vara skadlig. Den bestämmelse, som Skaraborgs läns landsting fattat, är, såvitt jag förstår, av den innebörd, att den antingen blir betydelselös eller också i praktiken så gott som omöjliggör konsultation. Vem skall bedöma, om undantagsfall föreligger eller icke? Det kan väl ingen annan göra än lasarettsläkaren själv. Då måste han också taga i skärskådande detta fall, där konsultation påkallats, och då är hela bestämmelsen betydelselös. Eller också skulle han av rädhåga att överträda den bestämda gränsen — därest han skulle bege sig till ett sådant fall som låge utanför dessa undantagsstadganden — vara nödsakad att på förhand avvisa kallelsen. Jag tror således, att bestämmelsen antingen blir omöjlig att följa eller också omöjliggör hela konsultationsinstitutet.

För det andra skulle ett sådant förbud stadgas mot inskränkning i lasarettsläkarens praktik, då denna avser mottagning för sjuka i lasarettsläkarens egen bostad. Det bör väl vara tämligen givet, att i och för sig det icke skall förmenas lasarettsläkaren att taga emot dem i bostaden. I Skaraborgs län har denna bestämmelse ingen betydelse, ty lasarettsläkaren bor vid samtliga lasarett i detta län inom lasarettets område. Där bortfaller således olägenheten av detta stadgande att icke medgiva läkaren rätt till praktik i bostaden. Men om lasarettsläkaren bor på något avstånd från lasarettet, kan det vara synnerligen olä-

ligt om icke hans patienter, sedan de utskrivits från lasarettet, skola få lov att, när de så önska, fortfarande konsultera den läkare, som lärt känna deras krämpor och av honom erhålla råd och fortsatt behandling.

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

Aterstår det tredje, givetvis mest omstridda momentet. Detta avser »behandling av sjukdomsfall, då vård genom annan läkare icke är att tillgå, eller där lasarettsläkaren på grund av sin speciella utbildning eller sin verksamhet som lasarettsläkare får anses äga särskild sakkunskap». Här har utskottet gjort ett litet tillägg i Kungl. Maj:ts förslag, såsom den föregående talaren också påpekade. Utskottet har inflickat ordet »speciella» framför »utbildning» för att betona, att det måste föreligga specialutbildning, fackkunskap, som lasarettsläkaren skall hava förvärvat till förmån för det allmänna. Det är naturligtvis i den punkten, som vissa betänkligheter kunna resas, och det var också företrädesvis emot denna punkt som den föregående talaren riktade sin kritik. Jag tror emellertid att han väsentligt sköt över målet. Här som eljest, må man räkna med den ansvarskänsla och samvetsgrannhet, som alltid måste vara det bärande, såvida man överhuvud taget skall söka en garanti för en tillbörlig lasarettsvård. Men har man å andra sidan visshet om att lasarettsläkaren i fortsättningen icke skall brista i detta avseende lika litet som förut, måste man — det föreställer jag mig — komma till det resultatet, att den allmänna sjukvården här har ett så starkt intresse, att ett fullständigt åsidosättande av detta måste väcka betänklighet. Ett sådant åsidosättande måste bli följden, om man drager gränsen så snävt som Skaraborgs läns landsting gjort, ty i detta avseende har landstinget förbjudit lasarettsläkaren all praktik utom i rent »humanitära fall». Vad vill detta säga? Avses sådana fall där det skulle vara omänskligt att icke inställa sig? Eller menar man kanske ömmande fall i allmänhet? Jag tror, att läkarna i Skaraborgs län valt den trängre tolkningen. Den undersökning, som medicinalstyrelsen, med hänsyn till det underdåniga utlåtande som avgavs 1911, verkställde angående förhållandena inom Skaraborgs län, gav till resultat, att från år 1908 till dagen för frågoformulärets besvarande, eller omkring 2½ år inom Skaraborgs län dylik enskild praktik icke förekommit i mera än tre, säger tre fall utom lasarettet. Alla dessa tre fall hava varit förlossningar av särskilt svår beskaffenhet. De ha således tolkat dessa bestämmelser så strängt, att de endast i sådana fall, då det skulle vara rent omänskligt att säga nej, funnit sig kunna ägna sig åt enskild praktik. Jag kan icke tänka mig annat än att på de många platser, där tillgång särskilt på kirurger icke finnes och likaså där specialister för många invärtes åkommor saknas, det måste vara önskvärt för den allmänna sjukvården att i den mån lasarettsvården icke blir lidande därpå kunna tillgodogöra sig de särskilda insikter och den särskilda duglighet, som sålunda är till finnandes endast hos lasarettsläkaren bland

Om lasarett-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.
(Forts.)

de läkare, som man har möjlighet att vända sig till. Nu säger greve Posse, och detsamma har förut sagts enskilt, att dessa bestämmelser för Skaraborgs län icke ha visat sig vålla något men för den allmänna sjukvården. Gent emot detta påstående vill jag sätta ett vittnesbörd, som jag mottagit från en ytterst skicklig och allmänt aktad läkare i Västergötland. Han har skriftligen meddelat mig, att läkarna visserligen icke äro missnöjda med dessa bestämmelser, därför att de allesammans ha sin bostad inom lasarettet och till följd av de kliniska anordningarna där ha full sysselsättning och full inkomst, men däremot har allmänheten i stor utsträckning varit synnerligen missbelåten med denna anordning, ty den har i hög grad blivit lidande därpå.

Greve Posse fann sig böra särskilt understryka och betona den pessimistiska varning, som motionärerna på sid. 4 i sin motion ha uttalat, då de säga, att de icke kunna »underlåta att uttala den farhåga, att om landstingens fria bestämmanderätt på detta område skall klavbindas så att landstingen bliva bundna av bestämmelser, som inskränka deras frihet att uppställa de villkor, som de finna bäst och nyttigast, det nu rådande intresset och offervilligheten skola minskas, till största skada såväl för lasarettssom den allmänna sjukvården». Jag hoppas och tror, att icke alla de ärade motionärerna stå solidariska bakom detta uttalande. Jag är själv landstingsman, och jag föreställer mig, att flertalet av denna kammars ledamöter är det. Jag tänker åtminstone för min del alldeles för högt om Sveriges landsting för att kunna tillvita dem en sådan tankegång, som att misshumör över rådande meningsskiljaktighet i denna fråga skulle minska deras intresse för lindrandet av lidande och sjukdom.

Beträffande den konstitutionella frågan skall jag fatta mig helt kort. Jag har anslutit mig till lagutskottets majoritet, ehuru icke alldeles utan tvekan. Den fråga, som här föreligger, är naturligtvis ett av dessa många gränsfall, där det är rätt vanskligt att fatta position i den gamla ragångsvisten beträffande Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt. Jag får emellertid säga, att jag icke har känt mig övertygad av de skäl, som den föredragande departementschefen har anfört till stöd för Kungl. Maj:ts befogenhet att i administrativ ordning utfärda dessa bestämmelser. Den jämförelse, som här har gjorts med Kungl. Maj:ts förut i andra fall givna bestämmelser angående tjänsteårsberäkning för civila läkare, enbart avlönade på kommunal stat, finner jag icke vara fullt riktig. Jag tycker, att det är svårt att komma ifrån, att det här i allt fall gäller en väsentlig inskränkning vid bestämmandet av villkoren i avseende på grunderna för användandet av kommunala skattemedel. Jag har den uppfattningen, att så fort någon större tvekan uppstår i sådant avseende bör man snarare hålla på riksdagens medbestämmanderätt än tvärtom. Särskilt får jag säga, att det förefaller mig, som om det icke i

denna kammare borde finnas någon större håg eller någon anledning att gå med på den minsta avprutning, därest med iakttagande av en formell tolkning av grundlagens bestämmelser, riksdagen kan hos sig bibehålla inflytande på dessa gränsområden mellan den rena lagstiftningen och den administrativa förvaltande rätten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Greve Spens: Herr talman! I den föreliggande kungl. propositionen har Kungl. Maj:t begärt riksdagens yttrande över ifrågavarande föreslagna ändringar i gällande lasarettstadga, vilken är utfärdad såsom administrativ förordning. A sid. 37 i den kungl. propositionen har herr statsrådet och chefen för civildepartementet redogjort för de skäl, på grund av vilka Kungl. Maj:t ansett, att hinder icke förefinnes för Kungl. Maj:t att i administrativ väg utfärda jämväl de nu föreslagna ändringarna i lasarettstadgan. Huvudskälet för denna åsikt är enligt statsrådsprotokollet, att »Kungl. Maj:t enligt gällande stadganden, vare sig det är fråga om läkarbefattningar, som tillsättas av Kungl. Maj:t eller icke, har befogenhet att utan inhämtande av riksdagens medgivande föreskriva villkor för åtnjutande av tjänstårsberäkning lika med civila läkare i statens tjänst. Även i de fall, då vederbörande läkares avlöning icke till någon del utgår av statsmedel, har det sålunda städse ansetts tillkomma Kungl. Maj:t att föreskriva de villkor för åtnjutande av tjänstårsberäkning, som i varje särskilt fall funnits nödiga och lämpliga ur det allmännas intresse. Gällande bestämmelser om rätt till tjänstårsberäkning återfinnas i 57 § av gällande läkarinstruktion.» Vidare har statsrådet erinrat, att enligt gällande författningar avlöningsstaterna för åtskilliga andra, rent kommunalt avlönade tjänster skola underställas Kungl. Maj:ts godkännande, och att det förekommit — utan att någon anmärkning framställts däremot — att sådant godkännande vägrats på grund av de ur det allmännas synpunkt oantagliga villkor, kommunen fäst vid avlöningen. Med hänsyn till den allmänna betydelse, den nu föreliggande frågan äger, och då landstingens intressen i hög grad därav beröras, har Kungl. Maj:t emellertid ansett, att ehuru väl gällande lasarettstadga tillkommit i administrativ ordning, riksdagens yttrande i ärendet borde inhämtas.

Utskottets majoritet har nu hemställt, att riksdagen, såsom svar på Kungl. Maj:ts begäran om yttrande över de föreslagna bestämmelserna skulle *dels* för sin del antaga vissa av bestämmelserna såsom en lag angående tillägg till ett mom. i en paragraf i lasarettstadgan och *dels* förklara, att riksdagen i övrigt icke funnit något att erinra mot det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

I den reservation till det föreliggande utskottsbetänkandet, som anförts av utskottets ordförande och vari jag bland andra

Om lasarettsläkares rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

Om lasarettsskild läkarpraktik.
(Forts.)

instämt, har ansetts, att de av herr civilministern anförda skälen äro så vägande, att vi hemställt, att riksdagen ej måtte hava något att erinra mot att ifrågavarande bestämmelser utfärdas i administrativ väg. Vad angår det sakliga innehållet i det föreliggande förslaget biträda vi däremot utskottets uttalande.

Med anledning av den föregående talarens anförande, vill jag framhålla, att Kungl. Maj:t i ett stort antal fall gjort ändringar i avlöningsstater för kommunala tjänstemän, då dessa stater underställts Kungl. Maj:ts prövning. Och några erinringar däremot hava ej avhörts.

För min del vill jag gärna medgiva, att goda skäl kunna anföras även för den av utskottsmajoriteten förordade lagformen, men jag vill gent emot utskottets förslag framhålla det egendommiga och oförmliga i att en lag utfärdas såsom ett tillägg till ett moment i en paragraf i en administrativ stadga.

Vidare har jag ytterligare ett skäl, som talar för att kammaren nu skulle bifalla reservationen. Jag tror, att man på den vägen säkrare än genom utskottets förslag kan vinna det målet, att ifrågavarande bestämmelser komma till stånd. Antag nämligen, att andra kammaren, såsom ju är möjligt, och enligt vad jag inhämtat ganska sannolikt, skulle bifalla motionerna — i vilka hemställas om avslag å den kungl. propositionen, men tillika om ett uttalande, att de föreslagna ändringarna i lasarettssadgan, borde, om de utfärdades, tillkomma i form av lag — samt att första kammaren godkände utskottets förslag. Då hade bägge kamrarna uttalat den åsikten, att ifrågavarande bestämmelser icke borde utfärdas i administrativ ordning, och det vore då nog att befara, att Kungl. Maj:t icke i sådan ordning utfärdade dessa bestämmelser, ehuru Kungl. Maj:t därtill synes hava grundlagsenlig rätt, samt att frågan om bestämmelsernas utfärdande sålunda finge falla. Om däremot första kammaren nu bifaller reservationen, men andra kammaren antager motionerna eller avslår den kungl. propositionen, är det enligt min mening större utsikt för att Kungl. Maj:t ändock skall utfärda ändringen i lasarettssadgan i administrativ väg. Jag anser sålunda, att om man vill hava de bestämmelser, varom nu är fråga, utfärdade, då gör man klokast i att bifalla reservationen.

Av de skäl jag nu anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Petersson i Lidingö villastad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Barthelson: Herr Dahl har som representant för lagutskottet erkänt, att lasarettsvården i vårt land gått framåt och ingen torde heller förneka, att vår lasarettsvård under de senaste decennierna tagit ett, jag vågar säga, oerhört uppsving. Frågar man sig efter orsaken till detta lyckliga förhållande, så vill jag för min del påstå, att detta i första rummet beror där-

på, att landstingen icke ha varit bundna av några mer eller mindre formalistiska reglementen, som kunnat stöpa allt i en form, utan de ha haft fullständig handlingsfrihet under eget ansvar. Det är denna frihet, som enligt mitt förmenande har åstadkommit denna offervillighet, detta levande intresse, som vi överallt i vårt land spåra hos landstingen, då det är fråga om den allmänna sjukvården. Denna frihet har hittilldags av våra statsmakter varit skyddad, men nu vill man icke längre fortgå på denna väg, utan man vill genom ett reglemente fastställa samma regler för hela vårt land i avseende på lasarettens skötsel.

Då man här framdragit, såväl i den kungl. propositionen som i debatten, Skaraborgs läns landsting såsom ett varnande exempel, vill jag dock här framhålla, att Skaraborgs läns landsting nog haft sitt levande intresse, även det, för sjukvården; och de bestämmelser som landstinget i detta avseende utfärdat och som här tadlats hava enligt mitt förmenande utfärdats just av omtanke för denna stora allmänhet, som Kungl. Maj:t så ofta i sin proposition omnämner. Jag tror, att motionären mycket riktigt tolkat detta, då han framhåller, att lasarettsvården är till för alla, både fattiga och rika, men att den enskilda praktiken från lasarettsläkarens sida väl i regel utnyttjas blott av de rika. När ett landsting såsom t. ex. Skaraborgs län har uppoffrat stora summor för att sätta lasaretten i förstklassigt skick, när det vidare sökt tillgodose läkarnes krav genom att sätta lönerna i något så när förhållande till deras arbete, synes det mig underligt, att man kan tadla ett landsting, därför att det söker genom vissa bestämmelser vinna, att dessa lasarett också lämna den mest förstklassiga läkarvård. Inom Skaraborgs län finnas goda kommunikationer, där finnas också tillräckligt många och mycket goda läkare på landsbygden. Inom detta län har man därför icke så stort behov av att läkare som äro anställda på lasaretten ingripa i sjukvården, som det finnes på många andra ställen. Jag menar således, att på detta område bör det finnas frihet för landstingen. Vi se av statistiken, att det finnes lasarett med ett mindretal sängar, 30 å 40 sängar. På dessa orter må man nu hava rättighet att fordra, att lasarettens läkare även använda sina krafter utom lasaretten, men då det är fråga om lasarett sådana som i Skaraborgs län och även inom andra län, där sängantalet utgör ett hundratal och däröver, fordrar omsorgen om lasarettet d. v. s. om de patienter, som där äro intagna, att lasarettsläkaren genom förbud mot praktik i bygden tillförsäkras skydd på sådant sätt, att han kan använda sina krafter enbart för lasarettet.

Då herr Dahl upptog Skaraborgs läns landstings beslut till granskning, synes det mig dock, att hans granskning icke var fullt rättvis. Han yttrade bland annat, att landstinget hade förbjudit konsultation i allmänhet. Men jag hemställer, om det kan tolkas så, ty undantaget lyder så, att konsultation tillåtes på begäran av annan läkare. Huru går det till i praktiken? Vid

*Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)*

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.

(Forts.)

hastiga sjukdomsfall tillkallas ju närmast boende läkare. Anser denne, att det behöves konsultation, har han ju rättighet att få det. Det finnes således alltid tillfälle till att få anlita lasarettsläkaren vid sådana fall.

Han anförde vidare, att stipulationen att lasarettsläkaren icke skulle få hava annan praktik än inom lasarettets område vore olämplig. Men, mina herrar, denna anmärkning drabbar åtminstone ej Skaraborgs läns landsting. Det har aldrig varit en tanke hos Skaraborgs läns landsting, att deras stipulationer skulle tillämpas på lasarettsvården i allmänhet.

Så yttrade den ärade talaren till sist, att det vore önskligt, i den mån lasarettsvården det tilläte, att även humanitära fall finge behandlas av lasarettsläkarna. Ja, detta är ju precis vad nu Skaraborgs läns landsting med sin stipulation har velat, då lasarettsläkaren i sådana fall äger fria händer.

För övrigt synes det mig rätt egendomligt, om det skälet, att ett landsting har snäva bestämmelser rörande sina läkare — eller om man vill för snäva — skall vara ett motiv för att klavbinda alla svenska landsting och taga bort deras hittilldags innehavda frihet med självbestämmande rätt i avseende på lasarettsvården. Det kan väl icke förnekas, att med de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna i punkt 3:o under 10 § 2 mom., att från förbudet må undantagas »behandling av sjukdomsfall, då vård genom annan läkare icke är att tillgå eller där lasarettsläkaren på grund av sin utbildning eller sin verksamhet såsom lasarettsläkare får anses äga särskild sakkunskap», lasarettsläkaren i alla fall kommer att bliva den bestämmande.

Ja, som sagt, att denna omständighet, att ett landsting antagit låt oss säga för snäva bestämmelser, skall vara skäl nog att upphäva landstingens nuvarande beslutanderätt rörande användningen av sina penningmedel och rörande deras rätt att bestämma om villkoren för den personal, som den har i sin tjänst och vars löner den ju skall betala, kan jag icke finna tilltalande. Och då jag anser, att lasarettsvården bäst gagnas med att landstingen i allmänhet fortfarande få hava den frihet som Sveriges lagar hittills tillstätt dem, och då jag för övrigt är övertygad att en förändring i det avseende Kungl. Maj:t föreslagit ovillkorligen kommer att lända till skada för sjukvården, her jag för min del att få yrka avslag på utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr statsrådet von Sydow: De ärade motionärerna hava, såvitt jag kan finna, anlagt en helt och hållet felaktig synpunkt på denna fråga. Denna synpunkt kom till uttryck även i greve Posses inledningsanförande. Man tyckes hava såsom väsentligt stridiga intressen som stå mot varandra uppställt, å ena sidan, kravet på att lasarettens skötsel icke på något sätt får åsidosättas och, å andra sidan, lasarettsläkarnas påstådda önskan att själva fritt få bestämma omfattningen av sin enskilda

praktik, en önskan som väl antages vara förestavad väsentligen av ekonomiska motiv.

Till en början kan jag icke underlåta att säga, att hela detta resonemang synes mig vara orättvist gent emot lasarettsläkarkåren. Lasarettsläkarna i vårt land, där läkarkonsten i alla fall står så relativt högt, intaga bland sina kolleger en rangplats, och jag tror, att alla äro ense med mig därom, att i stort sett lasarettsläkarna kunna givas det vitsordet, att de äro synnerligen plikt-trogna och sitt kall hängivna, så att i allmänhet torde man kunna säga, att de sätta lasarettens intressen framför andra. Men för övrigt är enligt min mening partställningen fullkomligt oriktigt. De verkligt stridande intressena härvidlag äro å ena sidan lasarettens och å andra sidan allmänhetens. Allmänheten har berättigade anspråk på att man icke allt för mycket kring-skrår möjligheten för den att i vissa fall träffa de mest kompetenta läkarna. Såvitt jag kan förstå är det en humanitär fråga i detta ords verkliga bemärkelse det gäller att ordna; och när man tager ståndpunkt till frågan, synes man icke böra lämna den synpunkten ur sikte. Denna åskådning har också kommit till uttryck i den kungl. propositionen. I medicinalstyrelsens ursprungliga förslag avsågs att reglera läkarnas rätt till enskilda uppdrag över huvud taget. För min del ansåg jag, att detta var en sak, som borde tillkomma landstingen ensamma att bestämma över. Och hade det varit fråga om, att man skulle taga hänsyn till lasarettsläkarnas ekonomiska intressen, hade det enligt mitt sätt att se icke funnits anledning för Kungl. Maj:t att ingripa reglerande; det hade då icke förelegat något statsintresse. Det har också uttryckligen sagts i propositionen, att grunden till denna framställning är angelägenheten, att lasarettsläkarnas rätt att utöva enskild praktik icke till men för den sjukvårdsbehövande allmänheten kringskäres i vidare mån, än som med hänsyn till lasarettsvården är nödvändigt. Härtill bör också statens intresse i den föreliggande frågan anses vara begränsat. Lasarettsläkarnas ekonomiska intresse kan ju sägas i viss mån spela in vid frågans bedömande, men för mig framstår det såsom av helt och hållet underordnad betydelse. Man kan nämligen säga, att det är ett statsintresse, att lasarettens rekryteras med de bästa möjliga läkarkrafter. Såsom herrarna veta, råder stor läkarbrist i landet. De unga läkarna, som skaffat sig mera speciell utbildning, visa allt större benägenhet att slå sig ner såsom specialister i stora städer i stället för att söka sig ut på landsbygden. Ännu hava olägenheterna härav ej gjort sig så mycket kännbara för lasarettens, men det kan hända att så sker, om man alltför mycket utstakar gränserna för läkarnas verksamhet. Dock jag upprepar det, detta är en underordnad fråga, och den kunna landstingen själva ordna genom att bestämma löneförmånerna därefter.

När man så går att reglera denna, jag vill medgiva det, rätt så ömtåliga fråga, får man se till, att man giver kejsaren det kej-

Om lasarettsläkares rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

saren tillhör, d. v. s. det man icke i någon mån eftersätter lasarettens behöriga skötsel. Vad som yttrats i propositionen om att man härvidlag har att i första hand lita till lasarettsläkarens eget nit och intresse, anser jag mig kunna vidhålla. Men för övrigt, på det sätt propositionen är avfattad och ytterligare utformad i en viss del av lagutskottet, tror jag, att man har full säkerhet för den sidan av saken. Det vill också förefalla mig, som motionärerna och de talare, som ställt sig på samma sida, icke så mycket angripa förslaget i och för sig utan fastmer skapat en angreppspunkt ur den synpunkten, att man här gör ett ingrepp i landstingens ensambeslutanderätt. Till den frågan ber jag att sedermera få återkomma, sedan jag något yttrat mig om den andra intresserade partens ställning, d. v. s. allmänhetens.

Det har från utskottsmajoritetens sida rätt utförligt andra gits skäl, som tala för allmänhetens intresse härvidlag. Jag vill dock be att få tillägga några ord. Vi hava här i landet ett 70-tal lasarett. Dessa äro visst icke alla placerade i stora städer, där det finnes rik tillgång på läkarkrafter. En hel del äro placerade i smärre städer och mindre orter och till och med på själva landsbygden. Det finnes orter, där lasarettsläkaren är den enda läkarkraften i hela trakten. Jag skulle vilja hemställa till herrarna att göra en förfrågan hos befolkningen på sådana småplatser, exempelvis i Östhammar, omkring Flen, Kisa, Finspång, Gnesta, Backe — herr Kvarnzeli trakt — Gällivare m. fl. orter, huruvida de äro nöjda med att man alltför mycket kringskär möjligheten för dem att rådföra sig med lasarettsläkarna. Jag är viss på att svaret skulle bliva bestämt nekande.

Här har redan närmare utvecklats den sidan av frågan, varför det, även där det finnes flera läkare, kan förefinnas behov att söka lasarettsläkaren. Denne har i allmänhet den mest grundliga utbildningen av läkarna i landet. Han har den största möjligheten att på sitt lasarett bibehålla och fortfarande utveckla sina färdigheter. I regeln har han studerat någon viss specialitet inom kirurgien eller på den invärtes medicinens område. Mången gång är han den mest kompetenta läkaren i ett givet fall. Är det nu riktigt och rätt att avstänga de sjuka från att få söka den mest kompetenta läkaren, om man icke därmed gör lasarettet någon skada? Jag tror icke det. Jag tror icke, såsom ett par talare här antytt, att sådant bereder förmåner för de rika. Den rike har möjlighet att kosta på sig resa till annan trakt, där han kan träffa en specialist. Så icke den fattige. Om han icke kan träffa lasarettsläkaren, måste han nöja sig med mindre kvalificerad läkare. Då kan man säga att, om han behöver läkarvård, så kan han ju söka sig in på lasarettet. Javäl, om det finns plats på lasarettet, men min erfarenhet åtminstone från Norrbotten är, att lasarettens äro synnerligen upptagna, och ofta nog få de sjuka vänta ganska länge på att komma in där. För övrigt är det icke säkert, att en sjuk-

Om lasarettssjukvårdens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

dom som kräver behandling av en specialist, därför är ägnad att vårdas på lasarett. Enligt lasarettsslagan får icke annan intagas på lasarettet, än den som verkligen kräver lasarettsvård, och det är icke alla sjukdomar, för vilka sådant är nödvändigt. Många sjukdomar kunna lika väl behandlas i hemmen. Dessa skäl göra, att jag tror, att det vore till bestämd skada för allmänheten, om man uppförde sådana skrankor omkring lasarettsläkaren, att allmänheten hade svårt att nå honom.

Nu säger man, att genom lagförslaget göres inskränkning i landstingens rätt; landstingen sköta denna sak bra själva och äro bäst i tillfälle att bedöma, huru det bör ordnas med lasarettsvården och den allmänna sjukvården i en viss trakt. Jag erkänner villigt, att landstingen i allmänhet synnerligen väl fyllt sin uppgift härutinnan, och det är givet, att det är ett visst fall, som framkallat föreliggande förslag. Jag förstår också rätt väl den opposition, som kommit från Skaraborgarna och Skaraborgs län, då det är deras fall man velat träffa. Den kritik som här ägnats Skaraborgs läns landsting, anser jag mig fullkomligt kunna understryka. Jag vill ännu en gång påpeka en sak, som jag tror sagts här, att enligt de i Skaraborgs län gällande villkoren, lasarettsläkaren endast i undantagsfall får för konsultation tillkallas av annan läkare, och att lasarettsläkaren härutöver får låta sig rådfrågas utom lasarettet endast när det gäller behandling i humanitära fall, och detta utan någon ersättning. Man har nu genom lagförslaget velat förhindra, att sådana bestämmelser, som enligt de flestas mening äro olämpliga, kunna komma att upptagas av andra landsting. Jag vill dock genast lugna Skaraborgs län med det, att detta förslag ingalunda avser att frantaga Skaraborgs läns landsting förmanen av nu gällande bestämmelser. Någon retroaktiv verkan skulle den nya bestämmelsen lika litet som någon annan lag hava, utan den är avsedd att verka förebyggande. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att landstingen själva varit i tillfälle att granska det föreliggande förslaget — det var icke något tjockt kommittébetänkande utan ett par små pappersark — och att landstingen med tre undantag lämnat förslaget utan några som helst anmärkningar.

Jag kan icke underlåta att ännu en gång återkomma till Skaraborgs läns landsting, där man ansett förhållandena vara så synnerligen förträffliga. Det är dock ett litet symtom, som tyder i en annan riktning, och det är att lasarettsdirektionen i Lidköping i sitt yttrande över förslaget visserligen säger, att den tycker att de för länet gällande bestämmelserna äro bra, men den anser, att Kungl. Maj:ts äro bättre, och tillstyrker, att dessa måtte antagas.

Nu säger slutligen greve Posse, att, om man lägger så förfärliga band på landstingen, bestämmelserna komma att verka därhän att landstingen komma att bliva mindre intresserade för lasarettsvården än de hittills varit. Jag är fullständigt

Om lasarets-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.
(Forts.)

övertygad, att den farhågan är överdriven, i all synnerhet som alla landsting med undantag av tre med tacksamhet förklarat sig acceptera ett sådant förslag. Och dessutom skulle jag be att få rekommendera den ärade talaren att ägna litet studium åt lasaretsstadgan i dess nu föreliggande form. Jag tror, att han skall komma till den uppfattningen, att landstingens bestämmanderätt redan nu är beskuren i vissa avseenden. Om herrarna läsa t. ex. 2 § i stadgan skola herrarna finna att landstinget visserligen är tillstätt att bygga lasarett men icke huru som helst, ritningarna måste först godkännas av medicinalstyrelsen. Lasaretten få icke utspisa sina patienter såsom de vilja, utan det måste ske efter av medicinalstyrelsen fastställd utspisningsstat o. s. v. I allmänhet där det är fråga om statsintresse har man ansett lämpligt att giva direktiv med reglerande bestämmelser från regeringsmaktens sida, och jag tror, att lasaretsvärden hittills mått mycket väl därav. Jag tror icke, att ett antagande av det kungl. förslaget skall vålla någon försämring härutinnan.

Jag skall nu med ett par ord yttra mig om den konstitutionella sidan av frågan. Utskottets majoritet har hemställt, att detta förslag skall antagas såsom kommunal lag, under det att Kungl. Maj:t allenast velat inhämta riksdagens yttrande över förslaget, som därefter skulle utfärdas i administrativ ordning. Jag vidhåller riktigheten av min ståndpunkt härvidlag, men vill på samma gång förklara, att jag icke kan gilla de skäl, som en talare från Jönköpings län här anför till stöd för min uppfattning; det är en sorts riksdagspolitik, som icke är att rekommendera. Man bör döma efter rent sakliga synpunkter. I sak anhåller jag få tillägga några ord. § 57 regeringsformen stadgar uttryckligen, att de kommunala menigheternas rätt att beskatta sig utövas enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftade lagar. Därom råder ingen tvekan. Därigenom är fastslaget, att kommunerna icke få lägga skatter på sina medlemmar utan i överensstämmelse med gällande lag. Men därmed är icke utsagt, att det icke kan givas bestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t på grund av Kungl. Maj:ts administrativa makt och myndighet, som kunna medföra, att kommunala menigheter få lov att besluta utgifter. Jag ber i det avseendet få erinra om exempelvis byggnadsstadgan, hälsovårdsstadgan för riket, brandstadgan. Bestämmelsen om att gator skola hava viss bredd, att det skall finnas viss brandredskap, ordnande av avlopp, kyrkogårdars dränering och sådant, allt detta är saker, om vilka Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdar allmänna ordningsföreskrifter, efter vilka kommunerna måste rätta sig. Det vore också, tror jag, att alltför mycket binda Kungl. Maj:t, om icke för sådana fall vartill jag räknar även de här föreliggande, skulle kunna givas allmänna direktiv, efter vilka kommunerna skulle få lov att rätta sig. Jag har erinrat om några bestämmelser i gällande

lasaretsstadga, som givetvis medföra utgifter för kommunerna, och dessa anser jag fullkomligt komparabla med nu föreliggande förslag. Utan att vilja förneka, att det här är fråga om ett gränsfall, håller jag för det riktigaste att det i denna sak tillkommer Kungl. Maj:t att i administrativ väg bestämma.

*Om lasarets-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.
(Forts.)*

Herr Widell: Den ärade talare, som inledde debatten, yttrade, om jag uppfattade honom rätt, att det icke borde ifrågakomma, att staten skulle begränsa landstingens frihet att använda medel, som de själva uttaxerade.

Med anledning härav vill jag erinra, att landstingen i mycket stor utsträckning röra sig med rena statsmedel. Dit höra först och främst brännvinsmedlen eller ersättningen för indragna brännvinsmedel, vidare landstingen anslagna delar av bevillning för fast egendom och inkomst samt slutligen den allmänna sjukvårdsavgiften, som icke är en skatt till landstingen utan till staten. 1912 uppgingo dessa statsmedel sammanlagt till icke mindre än 4,900,000 kronor, och då landstingens samtliga utgifter för hälso- och sjukvård med frånräknande av influtna legosängsavgifter uppgingo till 8,500,000 kronor, kan således mera än hälften av alla dessa utgifter bestridas av statsmedel. Landstingsskatten uppgick samma år till 6,200,000 kronor.

I själva sakfrågan förenar jag mig med dem, som försvarat Kungl. Maj:ts proposition, och anhåller att få yrka bifall till herr Peterssons i Lidingö villastad reservation.

Herr Hult: Herr talman, minn herrar! Då jag reserverat mig mot utskottets utlåtande i denna fråga, ber jag att få säga några ord för att närmare angiva min ståndpunkt.

Jag ber då från början få säga, att jag icke har kunnat ansluta mig till utskottsmajoritetens mening, att riksdagens yttrande borde gå ut på bifall till den kungl. propositionen. Jag har ansett, att det icke alls är av behovet påkallat att genomföra denna lagstiftning.

Då herr Dahl sade, att det är nog många av kammarens ledamöter, som äro landstingsmän, väntade jag, att han skulle vitsorda, att vi landstingsmän icke hade skött vår uppgift på det här området på sådant sätt, att denna lagstiftning behövde vidtagas. Men så blev ej fallet. Det landsting jag har äran tillhöra har genomfört en lönereglering och infört vissa bestämmelser beträffande lasaretsläkarnas tjänstgöring. Ehuru det finnes inom länet 4 st. lasarett av nära nog samma storlek, har man måst genomföra olika bestämmelser för de olika lasaretten, beroende på lokala förhållanden. Sålunda har man vid de två största lasaretten genomfört ungefär liknande bestämmelser som de i det kungl. förslaget upptagna. Däremot har man vid de båda andra måst företaga vissa restriktioner, på det att icke lasaretsläkarna skola kunna använda av vilka fortskaffningsmedel som helst inställa sig vid de olika indu-

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

striella samhällena inom en viss rayon. I sådant syfte har man exempelvis för lasarettet i Köping föreskrivit, att lasarettsläkaren icke får avlägsna sig från lasarettet under längre tid än två timmar. Det har man måst göra därför att, om han anlitar järnväg fram och åter till t. ex. Riddarhyttan, han icke kan vara tillbaka på mindre än omkring sex timmar. Man har emellertid ansett det icke vara lämpligt och riktigt, att lasarettsläkaren är borta från lasarettet under så lång tid. Vill han emellertid resa med automobil upp till Riddarhyttan eller angränsande bruk, så kan han vara tillbaka på cirka två timmar, och därför införde man förenämnda bestämmelse. Flera exempel skulle kunna anföras på lämpligheten av olika bestämmelser för olika lasarett, men det anförda må vara nog.

Nu tror jag för min del att det är orimligt att vilja göra gällande, att landstingen icke skulle vara intresserade av att se till att sjukvårdsförhållandena inom respektive län ordnas på ett för allmänheten lämpligt och tillfredsställande sätt. Ett sådant resonemang kan knappast vara riktigt. Ur den synpunkten har jag icke heller kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag, icke därför, som jag förut sagt, att jag har något emot bestämmelserna i och för sig, såsom de blivit föreslagna av Kungl. Maj:t utan därför att ändrade bestämmelser på detta område äro fullkomligt överflödiga, då landstingen, såsom jag framhållit, nog själva söka att på ett nöjaktigt sätt tillgodose de intressen, det här gäller.

Här har talats om Skaraborgs läns landsting. Om det är så att de av nämnda landsting genomförda bestämmelserna verkat till skada för den allmänna sjukvården inom länet, så måste jag säga att det förvånar mig, att icke landstingsmännen inom Skaraborgs län försökt bringa rättelse i dessa förhållanden. Emellertid instämmer jag med herr Barthelson, då han säger: skola dessa Skaraborgslandstingets åtgärder verkligen föranleda Kungl. Maj:t att införa bestämmelser, som göra att ett landsting icke får på det för länets förhållanden lämpligaste sättet ordna denna sak. För min ringa del måste jag anse det ganska opåkallat.

Beträffande förslaget vill jag i likhet med herr Dahl, som också stod något tveksam vis å vis ordalydelsen i punkt 3, uttala mina tvivel, huruvida dessa bestämmelser kunna vara för alla förhållanden fullt lämpliga. I likhet med motionären måste jag säga, att nämnda punkt egentligen är en kautschukparagraf, ty om lasarettsläkaren skulle vilja i allt för hög grad förlägga sin verksamhet utanför lasarettet så lämna nog föreslagna bestämmelserna möjlighet därtill.

Då man här talar om tillvaratagande av allmänhetens intresse, ber jag få fråga huru man skall ställa sig till ett sådant fall som t. ex. i Gävle. Jag har fått den uppgiften att 1910 lasarettet i Gävle var inrättat för 160 sängar. Jag frågar nu, om det icke är skäligt att de, som inrättat detta lasarett och som betala utgifterna för detsamma, böra hava rättighet att bestämma att, då det utom lasarettsläkaren finnes en å två underläkare, det skall vara en av dessa senare som skickas ut, om det behövs. Är det för mycket

att vederbörande landsting får bestämma, att lasaretsläkaren skall huvudsakligen hava sin verksamhet inom lasarettet? Jag tror icke detta och jag vill tillägga, att man bör nog taga denna sak litet försiktigare och icke utan vidare gå med på förslaget.

Som sagt, herr talman, jag har icke kunnat ansluta mig till utskottets förslag, då det gått ut på att tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Om riksdagen emellertid kommer att bifalla den kungl. propositionen, har jag samma mening som utskottsmajoriteten, att tillägget till mom. 2 i 10 § lasaretsstadgan bör av riksdagen för dess del genomföras såsom lag.

På grund av vad jag anförut ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition i ämnet och bifall till motionen.

Friherre De Geer: Den nu föreslagna förändringen i lasaretsstadgan åsyftar att skaffa större frihet åt lasaretsläkarna, skydda dem för landstingen och därigenom skaffa dem en frihet, som enligt mitt förmenande under vissa förhållanden kan bli alltför stor. Denna utvidgning av lasaretsstadgan är, såsom flera gånger i dag sagts, framkallad av händelser, som inträffat i Skaraborgs län. Då nu Skaraborgs län med varmaste intresse skött och utvecklat sina lasarett till allmänhetens bättnad, d. v. s. till huvudsaklig fördel för de mindre bemedlade, är det ganska oangenämt för dem, som här varit bestämmande, att de angripas, och det är icke underligt, om detta från deras sida framkallat gensagor.

Om vi återgå till förhållandena, som de voro förr i världen, såsom de flesta av oss minnas dem, var det rent av en fasa för allmogen att komma in på lasarettet. Det var dålig mat, dålig vård och dålig skötsel. Allt detta har ju under sista tiden förändrats till det bättre, och Skaraborgs län har ordnat sina lasarett så, att man kan säga, att de stå, om icke främst dock lika långt framme som något lasarett i landet, och man har ställt det så, att lasaretsläkaren kan hava god förtjänst av sin enskilda praktik inom lasarettet, men tillika har man inskränkt hans arbete utom lasarettet så mycket som möjligt till lasarettets förmån. Skaraborgs läns lasarett har sedan nu klandrade förhållanden inträtt, alltid varit så belagda, att lasaretsläkarna ej haft tillfälle att sköta enskild praktik utom lasarettet, om så, skulle hava varit tillåtet. En talare sade, att han i enskilt brev fått ett meddelande om, att allmänheten i Skaraborgs län vore missnöjd med det rådande förhållandet. Jag tror mig bättre än någon annan känna stämningen i länet; jag har varit vida omkring och får säga, att belåtenheten är stor bland allmänheten. Det finns visserligen de, som äro missbelåtna med dessa förhållanden, men det är sådana, som kunna anskaffa läkarvård på annat sätt än genom att anlita lasaretsläkaren om de så vilja. Lasaretsläkarföreningen har satt sig emot landstingets åtgärd, och denna omständighet är grundorsaken till att den kungl. propositionen

Om lasaretsläkares rätt att utöva enskild läkarpraktik
(Forts.)

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

framkommit. Det är även ganska naturligt, att den lasarettsläkare, som har sin största praktik utom lasarettet skall vara oangenämt berörd, då man minskar på denna praktik till förmån för lasarettet. Ledsamt nog är det så här i världen, att aldrig någon förändring kan genomföras utan att skada annat intresse, och om läkarna få offra något i den stora allmänhetens intresse, som behöver lasaretten, så kan jag icke finna det annat än riktigt, under vissa förutsättningar och isynnerhet när de, såsom vid Skaraborgs läns lasarett är fallet, få all möjlig lättnad inom själva lasarettet, kostnadsfritt få begagna alla hjälpmedel, som där finnas, för sin enskilda praktik, och därigenom ingalunda fått sina inkomster minskade.

Offervilligheten inom Skaraborgs läns landsting har varit stor för lasaretten; men det blir ganska bittert för Skaraborgs läns landsting om det, sedan nu allt så väl ordnats för sjukvården, skulle inskränkas i sin befogenhet att sköta lasarettet efter sin åskådning och lasarettsdirektionerna bliva så gott som maktlösa.

På grund av vad jag här har yttrat, och då jag anser, att denna lagstiftning är en sorts klasslag och att den kringskär landstingens makt samt är till skada för den stora allmänheten, yrkar jag avslag på utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Det var överraskande att höra herr statsrådet och chefen för civildepartementet säga, att denna fråga vore blott en Skaraborgsläns-fråga. Jag undrar om det icke vore försiktigast att här tänka på det gamla ordspråket »hodie mihi cras tibi»: det, som nu inträffat i Skaraborgs län, kan lätt nog komma att upprepas i något annat län. Tills vidare får jag för min del säga, att vi i Södermanlands län icke haft några slitningar att påvisa. Jag har icke heller någon direkt personlig erfarenhet, som skulle göra mig böjd att tala för motionsrens framställning, men jag vill säga, att hava vi kunnat reda oss i fjorton år eller längre med den lasarettssstadga, som nu finnes, tror jag icke det är farligt att fortsätta för framtiden och vänta med alla nya bestämmelser och se till, om icke det gamla goda förhållandet mellan landsting och lasarettsläkare kan fort-fara.

En talare på Bohuslänsbanken har sagt, att landstingen icke hade befogenhet att här ställa sig motsträviga, ty de rörde sig till synnerligt stor del med *statsmedel*. Det är möjligen en sanning, men en sanning med modifikation, särskilt om man ser på brännvinsmedlen. Ty huru länge har man i verklig mening kunnat säga att dessa äro statsmedel? Det är icke många år, sedan staten avlöste dessa medel i deras föregående egenskap, så att de nu utgå till landstingen från staten. Förut tillkommo dessa medel, vart enda öre, genom avgifter, av den köpande allmänheten; det var den stora allmänheten som använde sprit, vilken fick betala dem, delvis så gott som direkt till landstingen.

På grund av den överflyttning, som i detta avseende skett, tror jag icke, att man har rätt att kalla dem statsmedel; även om de formellt äro upptagna bland bevillningar som utgår till staten, är det i alla fall den brännvinsköpande allmänheten, som betalar vart enda öre.

Hur gör för övrigt staten själv, då det gäller att tillgodose sjukhusvården i vissa fall? Huru är det i det fallet med hospitalsvården? Hospitalssadgan av år 1907 föreskriver, att överläkarna vid hospital och asyl »må ej utöva enskild praktik mot betalning *med undantag av vad som rör sinnessjukdomar*», alltså praktiskt sett *förbud* annat än i rena undantagsfall. När staten uppställt sådant villkor för dessa läkare, undrar jag, om icke lasarettens huvudmän, landstingen äro lika fullt berättigade att uppställa liknande krav för att få en god lasarettsvård. De hava att svara för att det finnes fullgoda lasarett, samt äro även skyldiga att svara för en fullgod lasarettsvård. Det är även landstingen som få betala fiolerna. Det är då icke för mycket begärt, att landstingen, som hava detta ansvar, kunna fordra av lasarettsläkaren, att han tjänstgör inom lasarettets hank och stör, och att lasarettsläkaren icke skall lämnas full frihet att söka sig behagligare praktik med åtföljande ekonomiska fördelar, utan jag tror, att man lugnt kan överlåta åt den av landstinget utsedda lasarettstyrelsen att härvidlag öva uppsikt. Det är påtagligt, vem som här sitter inne med trumfen; det gör läkaren, ty är det en skicklig läkare, och om han väl hinner med båda delarna, är det min övertygelse, att ingen lasarettsdirektion i världen lägger sig i hans görande och låtanden. Då ser man nog genom fingrarna, även om formellt beslut finnes av landstinget, att enskild praktik ej skulle vara tillåten. Jag har själv erfarenhet av lasarettsläkare, som räckt till synnerligen väl att sköta både det ena och det andra. Men i *vissa fall* måste, så vitt jag förstår, lasarettsdirektionen kunna ingripa för att stå till svars för sitt samvete; den måste säga ifrån till läkaren: det duger icke att *försumma* lasarettet för att utöva enskild praktik. Därvidlag hjälper det icke, att man såsom från statsrådsbänken nu skett, kommer med försäkringar och talar om humanitära skäl, ty så mycket begrepp har nog lasarettsdirektionen, att den i sådana fall icke lägger hinder i vägen.

Herr statsrådet nämnde bland andra orter även Flen; i fråga om de övriga var jag icke så hemmastadd. Då frågar jag: är det nödvändigt, att lasarettsläkaren i Flen skall hava rätt att utöva praktik utom sitt lasarett? Han får göra det, men icke är det nödvändigt. På denna del av länet finnas läkare både vid Gnesta, Björnlunda, Katrineholm samt även i Malmköping, och en särskild läkare i Flen. Är det det då nödvändigt, att lasarettsläkaren i Flen också skall utöva enskild praktik, icke blott då han sökes på lasarettet utan även utom detsamma? Är det verkligen också behöfligt att han reser ikring? Här anfördes av en talare på Kristianstadsbänken, att man naturligtvis icke borde

Om lasarettsläkares rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

missunna sakkunskapen att utöva praktik. En kirurg t. ex. måste ju dock i de flesta fall utöva sin praktik på lasaretten, och det är ingalunda till fördel för dem eller allmänheten att en sådan lasarettsläkare drages från lasarettet till praktik utanför. Han kanske behövs just på lasarettet för något operativt ingrepp, då han rest ut för skötande av annan praktik, som mycket väl kunde fullgöras av annan läkare på trakten; däremot kan det vara fullkomligt lämpligt, att han av allmänheten får uppsökas på lasarettet.

Jag tror att man här bör se saken som den är. Några övergrepp hava, såvitt jag känner till, icke skett från landstings eller från lasarettstyrelsers sida, och då jag även är övertygad, att man mycket väl kan leva på den gamla lasarettstadgan, tillåter jag mig yrka avslag på utskottets hemställan.

Rop på proposition hördes nu.

Herr Gezelius: Jag har icke blivit övertygad om lämpligheten av införande av de stadganden som i föreliggande ärende utav Kungl. Maj:ts ifrågasatts såsom tillägg till lasarettstadgan. Då man närmare ingått på de skäl, som bland andra punkter blivit antörda, skall jag bedja att få lämna ett litet bidrag. Det rör de lasarett som hava ett mindre sängantal än 50, vilka lasarett genom föreliggande förslag skulle sättas i den ställning, att vederbörande landsting vore förhindrade att stipulera några som helst villkor på ifrågavarande område utan Kungl. Maj:ts medgivande. Detta är ett tillägg, som saknades i det förslag, över vilket bland andra myndigheter landstingen och lasarettsdirektionerna blivit hörda, i fråga om vilket således den erinran icke har någon betydelse, att i de yttranden som avgivits, anmärkning icke blivit mot förslaget framställd. Jag befarar för min del, att detta tillägg särskilt för de norra orterna skulle bliva av rätt stor betydelse. Det kan föranleda därtill att vid ett lasarett av ifrågavarande storlek, som i sjukhusvårdens intresse skulle kunna komma ifråga, kan vederbörande landsting, om det är bundet av Kungl. Maj:ts ifrågavarande begränsning ifråga om den läkare, som för samma sjukhus är avsedd, och således landstinget icke är fritt, komma i tvekan om att tillhandahålla lasarettsläkare, som till äventyrs kan komma att få fullgöra en avsevärd del av sitt arbete såsom provinsialläkare. Det har också angivits exempel av vederbörande departementschef, att sådant icke endast varit fallet utan även önskligt. Det är ingalunda önskligt ur sjukhusvårdens intresse, ty då kommunerna fått sig ålagt att ombesörja sjukhusvården, men det tillkommer staten att sörja för sjukvården i andra hänseenden, kan här uppkomma stridiga intressen mellan de två representanterna. I det stora hela må det sägas, att, såsom även av andra framhållits, behovet av den ifrågasatta förändringens lämplighet icke av denna frågas historia blivit klarlagd; konsekvenserna av densamma finner jag rätt betänkliga.

*Om lasarets-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.*

(Forts.)

Vad angår spörsmålet, huruvida riksdagen skall uttala sin uppfattning om den av Kungl. Maj:t ifrågasatta administrativa förordningens lämplighet eller såsom sin uppfattning göra gällande, att ett förslag av innevarande innebörd skall komma till stånd såsom lag och således i enlighet med 57 § i regeringsformen, är jag av den bestämda uppfattningen, att sistnämnda väg är den riktiga, och jag ansluter mig icke till den uppfattningen, att det må på Kungl. Maj:t i administrativ väg bero, att meddela bestämmelser, som kunna medföra ofrånkomliga ökade utgifter för vederbörande kommuner för ändamål, vilkas tillgodoseende icke åligger dem. Däremot strider ingalunda det sakförhållandet, att till äventyrs sådant kunnat komma ifråga enligt vad statsrådet och chefen för civildepartementet angivit såsom skäl. Då herr statsrådet i sammanhang därmed åberopar lasaretsstadgans bestämmelser angående vissa normer för lasaretsbyggnaders uppförande och karaktäriserar dessa bestämmelser såsom tillkomna på grund av ett statsintresse, hemställer jag, om det inte vore rättare att karaktärisera dem såsom givna i sjukhusvårdens intresse. Detta gäller såväl anordningarna inom sjukhuset som bestämmelserna angående den utspisning, som förekommer inom lasarettet. Enahanda lär vara fallet med de andra av departementschefen framhållna exemplen, då han förmenar, att statsintresset bestämmer men den kommunala representationen är skyldig att betala kostnaderna. Han hänvisade till bestämmelserna i gällande stadgar som innehålla vissa föreskrifter ifråga om statsplaners beskaffenhet och städernas dränering m. m. Icke är detta ett statsintresse, utan ett hygieniskt intresse för resp. samhälles vidkommande, som av statsmyndigheterna endast kontrolleras, men anförtröts åt den kommunala representationens handhavande. Det skall emellertid ske under statlig kontroll.

Icke heller kan jag dela den siste talarens uppfattning om, vilken betydelse för denna fråga man får tillmäta beskaffenheten av de inkomster, som landstingen ha. Det har åberopats såsom skäl, att landstingen åtnjuta statsinkomster. Detta är dock att tvista om ord, om man kallar brännvinsinkomsterna för statsinkomster, och på samma sätt är det att tvista om ord, när man säger, att lasaretsvården är ett statsintresse. Icke är det heller ett landstingsintresse i motsats till ett statsintresse, det är ett intresse för samhället i dess helhet. En del av dessa anförtröts vissa myndigheter att svara för, en annan del till andra. Någon jämförelse mellan inkomsterna av brännvinsmedlen och de åtaganden, som vila på landstingen i fråga om lasaretsvården, lär icke kunna inhösta någon anslutning till den uppfattningen, att förevarande spörsmål icke skulle vidkomma riksdagen i bevilningshänseende.

Jag tillåter mig, herr talman, att, med stöd av vad jag anför, yrka bifall till den i ämnet avgivna motionen och således, att riksdagen med uttalande att de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna ändringarna i lasaretsstadgan böra tillkomma i den

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

ordning, § 57 i regeringsformen föreskriver, i övrigt för sin del må uttala, att tillräckliga skäl icke synes vara anförda för vidtagande av då föreslagna förändringarna.

Herr Widell: Blott ett par ord i anledning av herr Lindblads yttrande.

Han ansåg, att brännvinsmedlen, under den tid de icke ingingo direkt till statsverket, icke kunna räknas såsom statsmedel, därför att de uttagas från den konsumerande allmänheten. Jag frågar då: vilka konsumtionsskatter drabba icke den konsumerande allmänheten?

Herr Dahl: Endast en kort replik emot herr Lindblad. Denne åberopade såsom stöd för ett förbud emot lasarettsläkarens enskilda praktik utom lasarettet att dylik praktik vore förbjuden för hospitalsläkare. Nu är emellertid förhållandet det rakt motsatta, och härom kunde den ärade talaren ha övertygat sig genom läsning av den kungl. propositionen, som lämnar upplysning därom, att hospitalsläkare enligt gällande stadga hava rätt till praktik i sitt speciella fack utom sjukvårdsanstalten.

Herr Eklundh, Carl: Bland andra tillvitelser, som gjorts i dag mot lasarettsläkarkåren är även den, att man vid Lidköpings lasarett etablerat läkarstrejk. Ingenting kan emellertid vara oriktigare. Allt vad lasarettsläkarna gjort i denna sak är att de icke velat söka en tjänst, som varit bunden vid sådana villkor att de icke med den allra största samvetsgrannhet i världen kunde fyllas och dessutom i viss mån vore kränkande för dem.

Då man erfar att nuvarande vikarien vid lasarettet ifråga har synnerligen goda inkomster, så bör det väl ytterligare räknas Sveriges lasarettsläkarkår till berömmelse, att den icke av ekonomiska fördelar låtit förmå sig att frånga principer av så stor innebörd.

Det är ju icke alltid som principfasthet är betingad av så moraliska skäl, utan kan ibland till och med vara dikterad endast av maktlystnad och dylikt.

Vad nu de av Skaraborgs landsting uppställda restriktionerna beträffa, synas de mig omöjliga att följa, och föga bättre kan jag finna bestämmelserna från Örebro län, där lasarettsläkaren icke äger rätt att förrän efter lasarettsgörömålens avslutande för dagen, hava enskild praktik.

Nu är det väl så att allvarliga sjukdomsfall och hotande situationer icke inträffa på ett bestämt klockslag och som ett belysande exempel ber jag få anföra ett fall ur min egen praktik. Det gäller en patient, som en natt insjuknade genom bristning av organ i bukhålan; hon var i behov av snar kirurgisk hjälp och hon kunde icke transporteras. Vad skulle man sagt om en lasarettsläkare, som på kallelse av mig svarat, att han icke kunde

komma förrän han fått fråga direktionen om ett undantagsfall här föreläge eller att han icke finge komma förrän exempelvis efter 12 timmar?

*Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)*

Det står icke till för någon lasarettsläkare utan att han ovillkorligen råkar i konflikt och antingen överträder eller underlåter dylika stadganden; och det kan väl aldrig vara meningen, att vi skola skriva stadgar, som icke kunna efterlevas. Och betraktar man förhållandena vid lasaretten i Skaraborgs län, hur går där ibland till? Jo så, att om lasarettsläkaren anmodas att komma till ett allvarligt sjukhusfall, men han måste säga nej, så får den mest kvalificerade läkaren stanna på lasarettet kanske bara för att behandla ett enkelt sår, medan underläkaren går till det allvarliga fallet. Kan detta vara någon fördel? Härtill kommer, att när underläkaren är förordnad som överläkare, då har han rätt att praktisera som han vill.

Jag skall be att få framhålla en annan sak. En talare på Skaraborgsbänken har framställt saken så, som om det vore meningen, att våra lasarettsläkare skulle jämt och ständigt ligga i s. k. enskild praktik. Detta är icke meningen, utan meningen är blott att de skola i vissa förhållanden ha rättighet att, utan att bli lagöverträdare, hjälpa såväl sina kolleger som de sjuka. Och vilka löjligheter, som uppkomma genom den i Skaraborgs län gällande restriktionen kan man utom av vad förut anförts från annat håll se därav, att så länge patienten kan gå eller åka till lasarettsläkaren, får han söka denne, men då han blir verkligt sjuk, så att han icke själv kan uppsöka läkaren, då får han icke åtnjuta hans vård. Detta leder ju till rena absurditeter.

Jag vill sluta med att uttala en viss glädje, ty allt som sagts från Skaraborgsbänken har varit så positivt, men det hördes dock ett erkännande, att dessa restriktioner möjligen vore för snäva. Man kan då hoppas, att det möjligen kommer att blåsa en annan vind än hittills.

Denna sak har emot sig hela lasarettsläkarkåren, medicinalstyrelsen och Allm. Svenska Läkarföreningen; av 130 myndigheter, som uttalat sig, ha endast tre ställt sig i viss mån på motionärens sida; den har hela pressen mot sig, för såvitt jag kunnat följa, samt regeringen och nu lagutskottet mot sig. Andå drives denna sak på ett sådant sätt, att man nästan vore frestad att använda det klassiska uttrycket: »Kan jag icke övertyga gudarna, skall jag röra upp underjorden».

Anyo hördes rop på proposition.

Herr Hellberg: Jag får väl då stå upp från underjorden för att söka försvara min uppfattning mot den föregående talaren. Det vore ganska beklagligt om behandlingen av denna fråga skulle läggas så, att det kommer att fattas såsom ett slags förtroendevotum eller misstroendevotum mot lasarettsläkar-

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

kåren allt eftersom man röstar på det ena eller andra sättet. Det var icke utan, synes det mig, att chefen för civildepartementet i någon mån anlade denna synpunkt på frågan då han betonade, att tilltron till lasarettsläkarnas ansvarskänsla måste vara det avgörande. Jag tror inte, att någon här skulle vilja uttala något misstroendevotum mot denna kår såsom sådan. Tvärtom tror jag att man är allmänt övertygad om att den städse utmärkt sig för stor ansvarskänsla och stor skicklighet. Men det är alltid något fatalt, om man anlägger så att säga artighetssynpunkter på en fråga som denna. Vi få komma ihåg att inom alla kårer finnas olika individer, de äro icke mönster alla, och så är det nog också inom lasarettsläkarkåren. Där finnas nog också undantag och när vi lagstifta måste vi tänka på dessa undantag; det är ju mot dem, mot missbruken vi lagstifta, icke lagstifta vi för dem som ingen lagstiftning behöva.

Och nu vill jag för min del säga, att den avfattning som lagutskottet givit det tredje undantagsfallet i 10 § 2 mom. synes mig möjliggöra för en lasarettsläkare att utöva enskild praktik i så stor utsträckning han själv behagar. Vem skall avgöra, om han äger speciell utbildning eller om han på grund av sin särskilda erfarenhet är speciellt skickad att behandla ett visst fall? Jo, det är naturligtvis han själv, och vem kan jäva hans omdöme? Vi få väl ändå erkänna att dessa läkare äro i hög grad myndiga personer, som göra och låta så tämligen såsom dem bäst synes, och är det någon av dem som tycker att det är med hans fördel förenligt att i större utsträckning än som någonsin är avsett eller önskligt utöva enskild praktik, lär han nog icke underlåta att göra det. Om jag rätt fattade herr civilministerns yttrande, tycktes han betrakta denna sida av frågan som en bagatellsak. Men man måste räkna med att det bland dessa läkare kan finnas sådana, som äro besatta av det förvärvsbegär, den olycksbringande guldtörst, som förekommer inom alla samhällsklasser.

Herr civilministern ville ock ställa upp en intresse motsats mellan lasaretten och allmänheten. Men jag undrar om det egentligen föreligger någon sådan motsats. Måntro icke snarare intressena på denna punkt sammanfalla? Här som överallt annorstädes är angeläget att iakttaga begränsningsnödvändighet. Det kunde visserligen vara önskvärt att en utomordentligt skicklig lasarettsläkare på samma gång skötte sitt lasarett och en enskild stor praktik över hela dess omnejd. Men den mänskliga förmågan är begränsad, och då uppstår frågan: var är det angelägnast att lasarettsläkaren finnes? På den frågan är svaret givet i lasarettstadgans 28 §, där det heter: »Inkommer olycks- eller sjukdomsfall, som kräver skyndsam behandling, skall han (läkaren) ofördröjligen infinna sig å lasarettet.» Huru skall han kunna göra det i fall han är hindrad av sin enskilda praktik? Den närmast föregående talaren menade, om jag fattade honom rätt, att läkaren kan skicka underläkaren till den enskilda praktiken

och själv sköta lasarettet. Men jag undrar om det går till så i verkligheten, om icke det ganska ofta går till på ett alldeles motsatt sätt, eller så att han själv tar den inbringande enskilda praktiken och låter sin underläkare sköta lasarettet.

Om lasarettsläkarens rätt att utöva enskild läkarpraktik.
(Forts.)

Så har man talat om en hel del lasarett där det säges att allmänheten skulle bliva missbelåten, om man inskränkte lasarettsläkarnas privatpraktik, och civilministern räknade upp en lång rad lasarett där allmänhetens intresse krävde sådan enskild praktik. Särskilt nämnde statsrådet den ort, där herr Kvarnzelius är bosatt. Jag har frågat herr Kvarnzelius hur det förhöll sig där, och han förklarade, att vid de mindre lasarettens läkaren helt naturligt borde få utöva enskild praktik, därför att dessa lasarett icke taga hela läkarens tid i anspråk och — den ena synpunkten sammanfaller med den andra — därför att landstinget icke kan avlöna läkaren så att han där kan undvara inkomst på enskild praktik — i förbigående anmärkt finnas inga sådana mindre lasarett, inom Skaraborgs län, som här varit så mycket uppmärksammat. Vid de större lasarettens däremot kräver allmänhetens verkliga intresse, att lasarettsläkaren är på sin plats. Detta är det övervägande intresset. Men det finnes ju en del personer, synnerligast de förmögnare, vilka hava intresse av att en skicklig lasarettsläkare kan resa ut till dem. Häremot invände civilministern, att de rika kunna söka specialister var som helst. Väl sant, men det är lika sant att, om de rika kunna träffa en specialist på närmare håll, söka de nog hjälpen där, ty även de ha ekonomiska intressen. För dem kan det sålunda vara fördelaktigt att läkaren kan åtaga sig enskild praktik och fara ut på resor ifrån lasarettet; men för de fattigare — och de äro de flesta — är det en obetingad fördel att kunna träffa läkaren vid hans mottagning på lasarettet: där måste dessa söka honom, han reser nog ej så gärna ut till dem.

Bestämmelser som lämnade lasarettsläkarna frihet till enskild praktik skulle därför, såsom av en föregående talare framhållits, få en viss karaktär av klasslag.

Jag skall nu icke uttala mig om de allmänna principerna eller huruvida det är önskvärt att lasarettens få ensamma bestämma i denna sak — jag tror att man kan säga att de i stort sett icke missbrukat sin hittillsvarande rättighet, och jag tror att även inom Skaraborgs län icke visat sig några verkligt menliga konsekvenser av dess utövning — eller om staten bör ingripa normerande. Men den formulering som nu är föreslagen — jag fäster mig som sagt särskilt vid tredje momentet av 10 § i lasarettstadgan — synes mig vara särdeles otillfredsställande, och på grund härav finner jag mig böra yrka avslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på föreliggande utlåtande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle

*Om lagarets-
läkares rätt
att utöva en-
skild läkar-
praktik.
(Forts.)*

antaga det förslag, som innefattades å den av herr Petersson i Lidingö villastad vid utlåtandet avgivna reservationen; och 3:o) att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och bifalla greve Posses m. fl. i ämnet väckta motion.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det under 3:o) upptagna yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles greve Posses m. fl. i ämnet väckta motion.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 34.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen avlämnade propositioner:

nr 187, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin; och

nr 188, med förslag till ändrad lydelse av bestämmelserna för brännvin och sprit m. m. i rubrikerna 183—185 i gällande tull-taxa.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade propositioner:

nr 172, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot, krigsavlöningsreglemente m. m.;

nr 175, angående försäljning av Svea ingenjörkårs, fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens nuvarande områden m. m.; samt

nr 186, angående järnvägsförbindelse mellan svenska och finska järnvägsnäten vid Haparanda.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner:

nr 178, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 22 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 183, med förslag till lag om ändring i gällande bestämmelser angående förteckningar å lagfarter;

nr 184, med förslag till lag om talan i viss ordning angående rätt till strömfall; samt

nr 185, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 17:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt den 26 maj 1909.

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet nr 2 Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade propositioner:

nr 176, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov; samt

nr 182, med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag).

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5,24 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.